

LÉTREHOZHATÓ-E A KERESZTÉNYEK EGYSÉGE? AZ EGY KERESZTSÉG ÉS AZ EMBERI TESTVÉRISÉG

Nagy öröm számomra, hogy ismét Pannonhalmán lehetek, együtt mindannyiunkkal e konferencia alkalmából. A taizéi közösséget sokféle szilárd baráti szál köti a bencés testvérekhez, mióta Magyarország oly nehéz éveket élt át a 20. században. Már az 1960-as években kapcsolat szövődött a két közösség között. Az imént láttam, hogy a pannonthalmi levéltárban megvan alapítónk, Roger testvér egyik 1965-ben írt levele. Később, 1983-ban Roger testvér meghívást kapott a bencés szerzetesektől: azt kérték tőle, vezessen ifjúsági találkozót Pannonhalmán. Az utolsó pillanatban a kormány azonban megtiltotta, hogy sor kerüljön a találkozóra. Ezért Roger testvér csak néhány hónappal később érkezett Magyarországra, egyszerű turistaként, s katolikus és protestáns templomokban egyaránt imádkozott.

De még egy okból közel vagyunk a bencésekhez. Kis falunk, Taizé az ősi clunyi apátság közelében fekszik, amely már nem működik, s nagyjából Pannonhalmával egy időben alapították. Akárcsak a bencés hagyomány, mi is nagyon fontosnak tartjuk a szép liturgiát és az imádságot, s meggyőződésünk, hogy a liturgia szépsége megnyitja a szívet az Istennel való személyes kapcsolatra. Szintén ápoljuk a vendégszeretetet lelkületét, amelyet e napokban a helyütt is megtapasztalhatunk.

Taizéi közösségünkben protestáns és katolikus testvérek élnek együtt, s így próbáljuk elővételezni az egységet, amely még várat magára. A mindennapjainkat meghatározó ökumenikus együttélés egészen természetes számunkra. Egyházi háttérunktől függetlenül mindannyian részt veszünk a közösség életében, de közben nem tagadjuk meg gyökereinket; inkább azt éljük át, hogy kitágul a hitünk. A protestáns hagyomány köréből érkező testvérek hitét gazdagítják a katolikus hagyomány kincsei. A katolikus neveltetésben részesült testvérek számára gazdagító tapasztalat, hogy a II. Vatikáni zsinat szellemében nyitottak lehetnek a reformáció egyházainak kérdéseire és ajándékaira. És mindannyiunk számára ihlető forrás a bizánci hagyomány. Ajándékaink megosztására később még vissza fogok térni.

Természetes, hogy nem boldogulunk bizonyos korlátok elfogadása és bizonyos lemondás nélkül. De létezhet-e valódi kiengesztelődés lemondás nélkül? Együtt élünk, egységben, egymástól eltérő felekezeti gyökereinkkel: így próbálunk élő példázatot alkotni, olyan közösségi életet, amely nem önmagában mindent elmond a céljainkról. Ezért Taizé története olyan folyamatként is felfogható, amelynek során megpróbáltunk közösséggé formálódni és egyazon házban élni. Minden nap háromszor összegyűlünk közös imádságra, s ilyenkor a Kiengesztelődés Templomának egyazon épületében találkozunk egymással.

Közös imádságunk szerte a világról számos fiatalot is arra sarkall, hogy összegyűljön; többnyire katolikus, protestáns és ortodox fiatalok érkeznek hozzánk. Elmesélik egymásnak, hogyan keresik Istent, s közösen élnek, közösen étkeznek és együtt vesznek részt a szertartásokon. Ily módon maguk

Alois Löser

1954-ben született
Bajorországban, 2005-
től a taizéi közösség
perjele volt; hivatalát
2023 decemberétől
Matthew testvérnek
adja át. A szöveg
eredetileg előadásként
hangzott el a 2022.
október 21-én
Pannonhalmán
rendezett nemzetközi
ökumenikus
konferencián.

Görföl Tibor fordítása

**A közösség
példázata**

VIGILIA
855

is kapcsolatba kerülnek a közösség példázatával. Megdöbbenő számunkra, hogy mélységes egységet élnek át, de közben nem korlátozzák hitüket a legkisebb közös nevezőre, és nem is engednek az értékeikből.

Ezek a fiatalok a közösség tapasztalatát élik át. Néhányan talán nem szívesen használják ezt a kifejezést, és inkább azt mondják, hogy egyszerűen csak a barátság és a megosztás tapasztalatában van részük, azt érzik, hogy jó együtt lenniük – vagy más hasonló kifejezésekkel élnek. Valójában az egyház tapasztalatát kezdik felfedezni, az egyetemes közösség szépségét. Ha a szívüket ámulat tölti el, megnyílnak, és eltöprengenek azon, miből fakad az a kötelék, amely egységbe fogja őket: hogyan jöhet létre összhang ennyire különböző emberek között, akik egészen eltérő felekezetekhez és kultúrákhoz tartoznak, sőt olyan népek tagjai, amelyek között jelentős feszültség uralkodik?

Néhányan Krisztus Jézusban fedezik fel a forrását egy olyan egységnek, amelynek nincsenek határai és korlátai. Ha egy mondatban kellene összefoglalnom mindennek a tanulságát, azt mondanám, hogy fontos a hitről és az egyházzal szülő tanítás, de a közösség megtapasztalását illeti az elsőség. Az egységet mindenütt elő lehet vételezni, és a Krisztusban megvalósuló közösség tapasztalatát mindenütt át lehet élni. Így pedig már el is jutottam második gondolatkörömhöz: milyen lépéseket tudunk tenni egyházunkban annak érdekében, hogy egyazon „házban” tartózkodjunk másokkal?

Egyazon házban

Az egység növekedésének előmozdítása, az emberek közötti kötelek létrehozása az egyik legnagyobb feladat korunkban. A világ fokozódó mértékben polarizálódik, háború dúl az európai kontinensen, és a keresztények nem immunisak ezekre a mélyreható feszültségekre. Egyre élesebben kiütözkönek a különbségek az egyházak között, sőt az egyházakon belül is, és időnként megosztottságot eredményeznek. Ezért gyakran mondom a megosztott keresztényeknek: késlekedés nélkül húzódjanak be egyazon ház falai közé! A családtagok ugyanabban a házban laknak. Ha valamennyi keresztény egyetlen családot alkot, nem az a legkézenfekvőbb, hogy egy tető alatt laknak? Nem szükséges megvárniuk, hogy teljes összhangba kerüljenek a nézeteik.

Nem érett-e meg az idő arra, hogy a keresztységben gyökerező közös identitásunkat tartsuk a legfontosabbnak? Valamennyi egyházban a felekezeti identitás lett a legfontosabb. A keresztények katolikusnak, protestánsnak vagy ortodoxnak tartják magukat. Valójában viszont a keresztységben elnyert identitásunkat illetné elsőség.

A francia Dombes-i csoport egyik dokumentuma megbízható alapvetést nyújt ehhez a szemléletmódhoz. Fontossági sorrendben különbséget tesz keresztégi identitás, egyházi identitás és felekezeti identitás között. Ma mindenütt a felekezeti identitás áll az első helyen. A felekezetközponit szemléletmód azonban, hangsúlyozza a dokumentum, felcserélte a fontossági sorrendet. Ezért a szöveg arra hívja az egyházakat, hogy merjék vállalni a megtérés feladatát.

Az ökumenikus mozgalom francia úttörője, Paul Couturier mindig azt mondta, hogy Krisztus akkor és úgy adja meg az egységet, amikor és ahogyan akarja. De elő kell készítenünk a talajt ahhoz, hogy be tudjuk fogadni ezt az ajándékot. Ha nem lépünk kapcsolatba egymással, hogyan tudja megadni Krisztus az egység ajándékát?

Az apostolok, Mária és néhány további férfi és nő akkor részesültek a Szentlélek ajándékában, amikor egyazon térben, a jeruzsálemi emeleti teremben tartózkodtak. A Szentlélek akkor jön el, hogy egységbe fogjon minket, ha együtt vagyunk. De hogyan kerülhetünk egyazon térbe a hétköznapi élet során? Ha mindent együtt teszünk, amit meg lehet tenni együtt, és nem teszünk semmit úgy, hogy nem vagyunk tekintettel a többiekre. Az elmúlt években időnként megfogalmaztam néhány javaslatot „a bizalom zarándokútja” során, amelyet mindig a különböző helyi egyházakkal szoros együttműködésben szerveztünk meg más-más nagyvárosokban. Hogy érthető legyen, mire gondolok, legyen szabad felidézni néhány ilyen javaslatomat.

Helyi közösségünkben gyakrabban találkozhatnánk egymással egyazon térben, szomszédainkkal és családtagjainkkal, mintegy „bázisközösséget” alkotva, s imádkozhatnánk együtt, segítséget nyújthatnánk egymásnak.

Különböző felekezeti plébániák már most is együttműködnek egymással a Biblia tanulmányozásának terén, a lelkipásztori munkában és a hitoktatásban. Ezeket érdemes tovább erősíteni.

Tanúsítsunk szolidaritást közösen, amikor azzal szembesülünk, hogy sokan ember szegényes anyagi körülmények között él, nyomorúságos helyzetbe kerülnek a migránsok és ökológiai válság közepette vagyunk. Szolidaritásunk üzenete sokkal értékesebb a világban, ha együtt juttatjuk kifejezésre!

Folytatódnia kell a teológiai párbeszédnek. Nem lenne-e lehetséges, hogy nagyobb mértékben az imádság légkörébe ágyazzuk, s abban a tudatban beszélünk egymással, hogy már közösségben vagyunk? Ha együtt élünk és imádkozunk, a teológiai kérdéseket is másként közelítjük meg. Talán ugyanez mondható el az etikai kérdések vizsgálatáról is.

Ezek a konkrét javaslatok valójában egyetlen középpont köré szerveződnek: a vendégszeretet gyakorlásának fontosságát domborítják ki. Nemcsak arról van szó, hogy be kell fogadnunk egymást egyazon hajlékba; a vendégszeretet ennél mélyebb szinten helyezkedik el: örömmel kell befogadnunk egymás ajándékait a szívünkbe és az értelmünkbe. Ezért a következőkben arról szeretnék beszélni, hogy hivatásunk arra szól, fogadjuk el egymástól a másik hagyományának ajándékait.

Ferenc pápa maga is rámutatott, hogy az ökumenikus párbeszédben nem csupán információt szerzünk másokról, azért, hogy jobban megismerjük őket, hanem nekünk is szóló kincsként gyűjtjük össze, aminek a magját a Lélek elvetette körükben (Evangélii gaudium 246). 2017-ben, a protestáns reformáció ötszázadik évfordulója alkalmából tett svédországi útján a pápa szintén kitért erre a kérdésre. A lundi evangélikus székesegyházban mondott imájában olyasmit mondott, amit pápa még sohasem: „Szentlélek, engedd örömmel felfedeznünk, milyen ajándékokat kapott az egyház a reformáció jóvoltából.” Nem tudom, kellőképpen tisztában vagyunk-e ezeknek a szavaknak a jelentőségével. Valóban elgondolkodtunk azon, hogyan tudjuk kidomborítani a különböző keresztény hagyományok legkiválóbb elemeit? Ez a kérdés megnyitja előttünk az ajándékok cseréjének lehetőségét: meg kell osztanunk egymással, amit Istentől kaptunk, és azokat az ajándékokat is meg kell látnunk, amelyeket Isten mások között helyezett el.

Igen, lassan megértük, hogy hitünk misztériumának bizonyos vetületeit a sajátunktól különböző hagyomány pontosabban meg tudták ragadni.

**Az ajándékok
cseréje**

**VIGILIA
857**

Hogyan mozdíthatjuk elő még inkább e kincsek megosztását? És pontosan milyen kincsekről van szó?

Ezzel kapcsolatban a teológiai párbeszéd akkor lesz termékeny, ha el tudjuk érni, hogy egyházaink tisztelettel, sőt csodálattal tekintsenek a többi hagyományra. Legyen szabad megemlítenem néhány példát azzal kapcsolatban, hogyan tudnánk sokkal befogadóbb módon viszonyulni egymáshoz. A keleti keresztények Krisztus feltámadását helyezték középpontba. Nem ezzel magyarázható, hogy az elmúlt századokban sokan közülük évtizedekig képesek voltak kitartani emberpróbáló körülmények között? A Kelet hűségesen megőrizte a keleti egyházatyák tanítását. A monasztikus szerzetesség, amelyet átadott a Nyugatnak, az egész egyházat átítatta a szemlélődő élettel. Nem lehetnének-e nyitottabban a nyugati keresztények ezekre a kincsekre? A reformáció egyházai az evangélium bizonyos valóságaira helyezték a hangsúlyt: Isten ingyenesen kínálja fel szeretetét; Igéje által mindenkivel találkozik, aki meghallgatja és tettekre váltja; az egyszerű bizalmat tápláló hit Isten gyermekeinek szabadságára vezet, s azt eredményezi, hogy ma is közvetlen kapcsolatban lehetünk Istennel; a közös éneklés nélkülözhetetlen ahhoz, hogy befogadjuk a szívünkbe Isten ígését. Hát nem lényesek-e valamennyiünk számára ezek az értékek, amelyekhez a reformáció keresztényei kötődnek?

Újabb és újabb felekezetek jönnek létre, olykor csupán kisebb, független gyülekezetek formájában. Nem tehetnék-e meg a történelmi egyházak, hogy nem csupán bírálattal illetik különböző hiányosságait, hanem kapcsolatba lépnek velük, s megismerik bennük Jézus szeretetét, amely sok-sok embernek segít abban, hogy az evangélium szerint éljen?

A történelem folyamán a katolikus egyház látható formában megőrizte a Krisztusban való közösség egyetemességét. Folyamatosan megpróbálta megőrizni a helyi és az egyetemes szint egyensúlyát: az egyik ugyanis nem létezhet a másik nélkül. A különböző szinteken megvalósuló közösség szolgálata segítette megtartani a hit egységét. Nem lenne-e lehetséges, hogy valamennyi megkeresztelt ember az egyetemes szinttel kapcsolatban is egyre mélyebben megérti ezt a szolgálatot? E pontot szeretnék kitérni egy nehéz kérdésre. Azok az egyházak, amelyek szerint a hit egysége és az egyházi hivatalok egyöntetű felfogása szükséges a szentáldozásban való részesüléshez, nem törekedhetnének-e együttes erővel arra, hogy a testvéri szeretetben elért egyetértésnek is hasonló értéket tulajdonítsanak? Nem nyithatnák-e meg tágabb körben az eucharisztikus lakomát azok felé, akik vágynak az egységre és hisznek Krisztus valóságos jelenlétében? Nem lenne-e érdemes belátnunk, hogy az eucharisztia nemcsak az egység csúcspontja, hanem az egységhez vezető út is? Ha ily módon jóindulatúan tekintünk a különböző hagyományokra, eljuthatnánk az egység gyakorlati megvalósítására. Most erre szeretnék rátérni.

**Az egység
gyakorlati
megvalósítása**

Az egyházak kapcsolatában a vendégszeretetet nem választható el a másik másféleségének elismerésétől. Ne féljünk attól, hogy mások vagyunk; különbözőségünk nem fenyegető veszély, hanem gazdagodás forrása. Emberileg természetesen érthető, hogy először ellenséges behatolóknak tűnik számunkra, ami más, ami idegen. Az evangélium szellemében viszont kölcsönös gazdagodás forrásának kell tekintenünk

a másikkal való találkozást. Ennek következtében pedig érettebb lesz az identitásunk.

A valódi és kölcsönös vendégszeretethez fordítási erőfeszítésekre van szükség: a különböző nézetek és meggyőződések úgy hathatnak, mintha idegen nyelven fogalmazták volna meg őket. A fordítás türelmet kíván: időbe telik, mire lefordítjuk saját nyelvünkre, amit a másik mond. Ha valami lefordíthatatlannak tűnik, ha komoly félreértésre kerül sor, ha a másik hite megközelíthetetlen számunkra, legalább a hitelenségét legyünk képesek elismerni. Egymás elismerése egyúttal azt is jelenti, hogy hálásak vagyunk egymásért: legyen valami ünnepi abban, hogy álmélkodva megismerjük a másikat. Karl Rahner már a II. Vatikáni zsinat utáni években észrevette, hogy újfajta pluralizmus jelenik meg a láthatáron, és egymással összeegyeztethetetlen álláspontok követelnek figyelmet maguknak, s ezért felmerült benne a kérdés, hogyan található olyan egység, amelyet kizárólag fogalmi úton nem lehet elérni. Az egység olyan gyakorlati megvalósítását javasolta, amely nem feltétlenül közös meggyőződés eredménye, hanem az fejeződik ki benne, hogyan próbálunk közös meggyőződésre jutni, s hogyan próbáljuk felismerni, miben is áll ez a meggyőződés. Taizében a közös imádság pontosan megfeleltethető az egység gyakorlati megvalósításának: olyan teret alakít ki, amelyben a termékeny párbeszédhez szükséges meghallgatás, béke és tisztelet uralkodik.

Mivel a pannonhalmi konferencián a szinodalitás lehetőségeivel kapcsolatos tapasztalatok megosztása is fontos, meg szeretnék említeni egy olyan kezdeményezést, amely a Ferenc pápa által a katolikus egyházban elindított szinodális folyamat keretében született meg. Mario Grech bíborossal és a Vatikán más képviselőivel együttműködve jelenleg egy „Isten népének egybegyűjtése” nevet viselő kezdeményezést tervezünk: elképzeléseink szerint 2023 októberében, a püspöki szinodus tanácskozásának kezdetét megelőző estén ökumenikus imádságra kerülne sor Rómában, s nemcsak a szinodusi küldöttek vennének részt rajta, de Isten népe is, nemcsak katolikusok, de különböző egyházakhoz tartozó hívők is, akik közösen ünnepeznék, hogy mindannyian a feltámadott Krisztushoz tartozunk. Most még korai lenne bármi közelebbit mondani erről, de szeretném a jelenlévők imáiba ajánlani ezt a tervet.

Egész évben azon töprengtünk a Taizébe érkező fiatalokkal, hogy mi-ként járulhatunk hozzá a keresztények egységének létrejöttéhez. Ismét szeretném elmondani: fontos, hogy gyakrabban találkozzanak egymással a különböző egyházak megkeresztelt tagjai, és Isten ígését középpontba helyezve együtt imádkozzanak. Ekkor felfedezhetjük, hogy Krisztus szeretete sokkal sugárzóbban ragyog, ha nem tagadjuk, hogy bizonyos dolgoknak híján vagyunk, s megnyílunk arra, amit másoktól kaphatunk. Nemrég megkérdeztem Larry Millertől, a Global Christian Forum egykori főtítkáráról, hogy mit gondol az egység kereséséről; azt válaszolta: „Nem szerencsés, ha azzal kezdjük: »mi ezek és ezek vagyunk, s ezért meg ezért van igazunk«; inkább be kell látnunk, mik a gyengeségeink, s meg kell kérnünk a többi egyházat, hogy segítsenek abban, hozzájuthassunk ahhoz, amivel nem rendelkezünk – ez a másiktól bizonyos dolgokat elfogadni kész ökumenizmus, amely révén magunkévá tehetjük, amit másoktól kapunk.” Nincs-e igaza? Mindannyian cserépedényben hordjuk Krisztus

**Egység és
szinodalitás**

kincset, és talán fényesebben ragyog, ha alázatosan elismerjük, minek vagyunk híján. Ez a fajta magatartás a remény határozott üzenetét közvetítené megosztott világunk felé, s megjelenítené, amit az egyik 3. századi szerző mondott: „Ezt mondják mások a keresztényekről: nézzétek, mennyire szeretik egymást!” Ennek szellemében tehát nem azért kellene törekednünk a keresztények egységére, hogy együtt erősebben lehessünk, hanem azért, hogy testvérként élhessünk az emberiség nagy családjában.

**Háború és
fokozódó
megosztottság
idején**

Mivel oly közel vagyunk az Ukrajna földjén dúló háborúhoz, erről a tragikus helyzetről is szeretnék mondani néhány szót. Úgy tűnhet, rendkívül derűlátó és távol áll a valóságtól, amit az imént az egységről és az egymás iránti szeretetről kifejtettem. A fegyverek ropogása és a bombák pusztítása jelenleg valóban elszakít egymástól olyan embereket, akik korábban számos okból igen közel álltak egymáshoz. Keresztények harcolnak keresztények ellen, és sok-sok embernek a határ mindkét oldalán vannak hozzátartozói.

2015-ben fiatalok társaságában zárándokutat tettem Oroszországba, Belaruszba és Ukrajnába. Felkerestünk egy kijevi kórházat, ahol a harctéren megsebesült ukrán katonákat ápoltak. Egy fiatal orosz nő is velünk volt, aki felidézte, hogy gyerekkorában nyaranta mindig megfordult nagypapja Ukrajnában álló házában. Erre az ukrán katonának is megeredt a nyelvük, egyikük elmesélte, hogy a felesége orosz, a másik, hogy a szülei Oroszországban élnek... Imádkozzunk azért, hogy a közösségvállalásnak ezeket a csíráit ne tépje ki a háború eszelőssége, hanem hosszú távon erősebbek tudjanak lenni, mint az értelmetlen erőszak. Talán még korai kifejezésre juttatnom ezt az óhajomat, hiszen a háború napról napra több áldozatot követel, és sebesültekből is egyre több van. Szívünk mélyén azonban ne adjuk fel a reményt, hogy nem a rossz lesz a végső szó. Az egységhez vezető utakon gondolkodva pedig azokat is foglaljuk imáinkba, akiket Ukrajnában és szerte a világon valamilyen formában érinti a háború és az erőszak. A keresztén Krisztus az egész emberiség felé kitérte karját: a sokszor végeteszen megosztott, Isten szívében mégis örökre egyesült emberiség felé.

Végezetül Roger testvér néhány szavát szeretném idézni. A keresztények legfontosabb feladataival kapcsolatban a következőket mondta: „Ha az egyház fáradhatatlanul meghallgat és gyógyít másokat, fáradhatatlanul a kiengeztelődésen munkálkodik, akkor azzá válik, ami igazán a lényegét alkotja: a szeretet, az együttérzés, a vigasz közösségévé, amelyben közvetlenül megmutatkozik a feltámadt Krisztus. Ha nem távolságtartó, ha nem védekezik állandóan, ha nem nyers, akkor szeretetből fakadó gyengéd bizalmat tud árasztani az emberi szívekbe.” Mivel Krisztus azért jött, hogy összegyűjtse Isten szétszóródott gyermekeit (Jn 11:52), lényegesnek tartom, hogy közös keresztiségünk nyomán látható módon egyek tudjunk lenni Krisztusban, aki minden ember jó pásztora, aki maga az ajtó: elvezet mind az Atyához, mind a többi emberhez. Készek vagyunk-e belépni ezen az ajtón, hogy az Atya házába jutva látható egység keretei között találkozzunk másokkal? Ha készek vagyunk rá, új lendület fogja átjárni egyházainkat, Krisztus öröme és az a remény, hogy a Szentlélek megmutatja nekünk a következő lépéseket.